

Wehner Tibor

Szorongások, félelmek

Simsay Ildikó emlékkiállítása

Pesti Vigadó,
2022. IX. 15. – XI. 6.

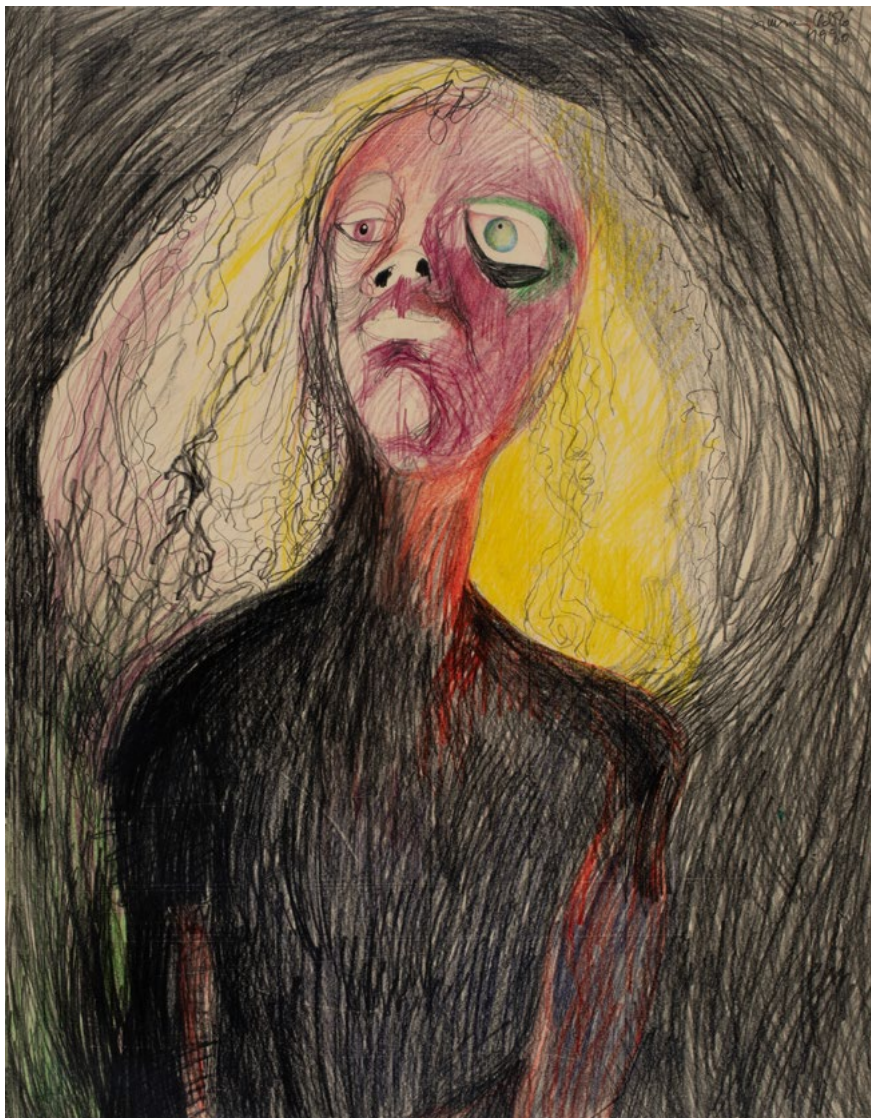
Simsay Ildikó festőművész 1991. augusztus 6-án a budapesti Small Galériában nyitotta meg a műveit bemutató tárlatot. A bevezető – amelynek egyik részletét idézzük – akár harminc év múltán, a születése nyolcvanadik évfordulóján a Pesti Vigadóban rendezett emlékkiállítás bevezetőjeként is elhangozhatott volna: „Néhány száz kilométerre tőlünk háború dúl, értelmetlen gyűlölet osztt meg eddig békés szomszédokat, családokat. Ama piacokon tojások alatt tojásgránát, kalasnyikovtól-tény lapul. A pokol kapui recsegnek-ropognak, a lángok ki-kicsapnak. Én meg gyermekkorom emlékeit, '56 re-

ményeit, múlt évtizedek kritikáját, 1989. június 16. akkor még felhőtlen, tiszta boldogságát és magamat ebben a sarkosan változni látszó világban mutatom itt be Nektek.”¹

A művek születésének időszaka a múlt század 60-as éveinek közepétől a 90-es évek közepéig tartó periódus, a szocialistának aposztrofált rendszer 1956 utáni hol megszilárduló, hol elbizonytalanodó, majd végelgyengülő hosszú évtizedei, majd egy új korszak nyitányának néhány éve. A fojtó légkör mellett meghatározó tényező ezekben az időkben a szocialista művészetpolitika konzervativizmus és modernizmus között egyensúlyozó,

SIMSAY Ildikó: *Néma kacsák két disznóval*, 1996-97, olaj, vászon, 90x120 cm
HUNGART © 2022
↓

↑
SIMSAY Ildikó:
Önarckép, 1989,
ceruza, papír,
58x45 cm
HUNGART © 2022

egyszer engedékeny, máskor szigorúan megtorló intézkedésekkel váltakozó, kiszámíthatatlan gyakorlata: a realista művészet és az utóbb „neo” előtaggal jegyzett avantgárd, hivatalos fórumok által manipulált, hol békés, hol háborús jelzővel jellemezhető egymás mellett élésének világa. E közegben festette meg a gyermekkor nyomasztó emlékeit idéző, a jelen megrázó élményeit tükröztető képeit, jelentkezett sorozatosan műveivel az országos, csoportos, tematikus tárlatokon, melyeket a tradicionális táblaképfestészet és a grafikai műformák szabályai szerint, hagyományos technikák alkalmazásával – olajjal vászonra és farostira, akvarellal, pasztellel papírra, szénrel, ceruzával és színes ceruzával papírra – festett és rajzolt meg műtermében. Alkotásai a műformák, a műfajok révén is a hagyományokhoz kapcsolódnak. Portrék, csendéletek, táj- és városképek, valamint életképekként minősíthető kompozíciók sorakoznak az ezúttal negyvenöt kompozíciót felvonultató vigadóbeli emléktárlat műegyüttesében. A megszokott keretek között azonban rendhagyó, a korszak festői kórusában csak ritkán hallható hangokat megszólaltató, robbanó feszültségű, nyugtalan életérzésekkel áthatott, erőteljes kifejezéssel élő piktúra született, melyet az általános érvényű konzekvenciákon túl tragikus módon aktualizálja napjaink valósága is.

A jobbára a művek keletkezésének idejét meghatározó évszámjelzet nélkül festett kompozíciók sorában a Simsay-piktúra legfontosabb képei kerültek a falakra és a paravánokra, mint az *Özveggy II.* című, kis méretű

akvarell, a festői látomások igézetében festett *Rettegés* vagy a *Néma kacsza két disznóval* című munka, illetve a megdöbbentő, 1989-es, ceruzával, színes ceruzával készült *Önarckép*. Vissza-visszatérő képtéma a festő számára az árnyként, bábuként, ufószerű jelenségként vagy uniformizált tömegeként megjelenített emberalak és a különböző, nyilvánvalóan emberi tulajdonságokkal és érzelmekkel felruházott állatokként – kacsza, disznó, birka, kutya, galamb – megidézett kompozíciók sorozata. Ezek a lények a festői látomás szereplőiként és alanyaiként, deformált, torzított, szépség- vagy harmóniajegyeiktől megfosztott, az expresszív kifejezés és a szürrealis látásmód által átírt, különös jelentéshordozó motívumokként jelennek meg. Mellettük háttérbe szorul a környezet, a közeg. A természet, a város vagy a tárgyak világa (amely csak a csendéleteken lép elő főszereplővé). A motívumok kissé elnagyolt, nagy foltokkal fogalmazó, részletezés nélküli interpretációjával mély, erőteljes kolorit párosul. A művek változatos, világos-sötét villódzásokra alapozott színalkalmazásában hol a zöldek, hol a vörösek, hol az okkerek a dominánsak. Az 1984-ben festett, *Magyar táj, magyar ecsettel* című képének elemzésében a Simsay-festészetre jellemző megállapítást olvashatunk Keserü Katalin egyik eszmefuttatásában: „A magyarországi látomásos-szürrealis festészet színei és motívumai olyan teljességben élednek újjá, melyben a földről felfelé fohászkodó s az égből pusztítva leszálló alakok, a véres föld és a véres ég egy szörnyű körbe zárják az életet.”² Műveinek elemzői, a művészeti teljesítményeket kategóriákba gyömöszölő szakemberek az elődök és a kortársak köréből a párhuzamokra, az együtthangzásokra, a törekvések azonosságaira vagy hasonlóságaira emlékeztetve Farkas István, Vajda Lajos, Ámos Imre, Anna Margit, El Kazovszkij, Mersics Piroska művészetére hivatkoznak – méltán.

Simsay Ildikó több művészeti társaság alapítója vagy aktív tagja volt. Az 1997-ben bekövetkezett halála, majd az akkor ugyanitt, a régi Vigadó Galériában és Szolnokon megrendezett emlékkiállítás óta nem sok szó esett róla a magyar művészeti irodalomban. Az összefoglaló munkák névmutatóiban „természetszerűen” (oly sok jelentős kortársához hasonlóan) hiába keressük nevét – még a felsorolásokban sem szerepel –, vagyis a Vigadó-tárlat a jelenlegi kánon (kánonok) hiányos voltának újabb bizonyítéka. A kánon tehát korrekcióra szorul. Mindez nemcsak festészete utóéletének jellemzője, hanem már a művész életében is így „működött”. Simsay Ildikó büszkén, egyszersmind ironikus élel idézte a halála előtt néhány nappal írt, az *Élet és Irodalom*-ban megjelent rajzait kísérő szövegből az általa legszebbnek ítélt, törekvéseit minősítő kritikarészletet: „emelt fővel jár, de tévúton”.³

Az 1942-ben született és fiatalon, ötvenöt évesen elhunyt művész emléktárlata kapcsán a tévedések kockázata nélkül megállapíthatjuk, hogy életműve a 20. század utolsó harmadának egyéni hangú, jelentős, a kor fenyegető és tragikus jelenségeire és kihívásaira reflektáló, az egyéni átélés őszintesége, érzelmi izzása által hitelesített teljesítménye. A kor által gerjesztett szorongások és féltelmek művészi párlata.

1 Wehner Tibor (szerk.): *Simsay Ildikó 1942–1997*. Budapest, 1998, 26.

2 I. m., 14.

3 Simsay Ildikó rajzai. *Élet és Irodalom*, 1997. május 2.